

Aan de Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek
t.a.v. de heer E. de Groot
Vereniging Hogescholen
Postbus 123
2501 AC Den Haag

Amsterdam, 2 juli 2018

Geachte commissie,

Wij ontvingen het rapport over het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, dat de commissie heeft opgesteld naar aanleiding van het visitatiebezoek op 27 maart 2018. Graag maken we van de gelegenheid gebruik om te reageren op dit rapport.

Wij zijn tevreden over de visitatie en de werkwijze van de commissie onder voorzitterschap van em. prof.dr. W. Jochems. De commissie heeft met aandacht de gesprekken gevoerd en heeft zich verdiept in het praktijkgerichte onderzoek dat ons Kenniscentrum met het werkveld en docentonderzoekers en studenten uitvoert.

Aangezien wij een Kenniscentrum zijn dat in deze samenstelling nog geen lange historie kent, zijn wij tevreden met de oordelen 'voldoende' van de commissie. Wij zien die oordelen als een aanbeveling om verder te gaan op de ingeslagen weg en zullen ons de tips van de commissie ter harte nemen.

We kunnen ons met name vinden in de aanbeveling van de commissie om het meten van de tevredenheid van ons onderzoek meer aan te passen aan het praktijkgerichte onderzoek dat wij doen en om dus meer te zoeken naar kwalitatieve meetinstrumenten.

Ook vinden wij het terecht dat de commissie ons erop heeft gewezen dat onderzoek binnen de hogeschool niet ruim is begroot. Wij zullen intern het gesprek aangaan hoe wij binnen de bestaande middelen de balans tussen onderwijs en onderzoek meer in evenwicht kunnen brengen. Verheugd waren wij te lezen dat de commissie de impact dat ons kenniscentrum heeft op het onderwijs en het werkveld waardeert.

Met deze en andere aanbevelingen van de commissie gaan we de komende jaren aan de slag om ons Kenniscentrum in een volgende fase van ontwikkeling te brengen.

Met vriendelijke groet,
mede namens lectoren, senior-onderzoeker en manager Kenniscentrum,

Titia Bredée
Voorzitter College van Bestuur

Evaluatierapport
Kenniscentrum
Spelend en Onderzoekend leren

Hogeschool iPabo

De kracht van
kennis.

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag
T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870
I www.hobeaon.nl
E info@hobeaon.nl

Evaluatierapport
**Kenniscentrum
Spelend en Onderzoekend Leren**
Hogeschool iPabo

Hobéon® Management Consult BV
Datum: 19 juni 2018

Commissie:

Prof. dr. W.M.G. Jochems (vz)
Dr. P.P.M. Hennissen
Drs. S.M.D. Veltmaat
Secretaris:
I.A.M. van der Hoorn MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	Opdracht en werkwijze	1
1.1	Het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren	1
1.2	Context van de evaluatie	1
1.3	Samenstelling onderzoekscommissie	1
1.4	Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport	2
1.5	De werkwijze	2
2.	Het onderzoeksprofiel en -programma	5
2.1	Onderzoeksprofiel	5
2.2	Onderzoeksprogramma	6
2.3	Indicatoren	7
3.	Organisatie, middelen en samenwerking	9
3.1	Organisatie	9
3.2	Mensen en middelen	10
3.3	Samenwerkingsverbanden	11
4.	Kwaliteit van het onderzoek	15
5.	Resultaten en impact	17
5.1	Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving	17
5.2	Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering	17
5.3	Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein	19
6.	Kwaliteitszorg	21
7.	Aanbevelingen	23
	BIJLAGE 1 Samenstelling commissie	25
	BIJLAGE 2 Programma visitatie	27

1. OPDRACHT EN WERKWIJZE

1.1 Het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren

Hogeschool iPabo is een monosectorale onderwijsinstelling. Op haar vestigingen in Amsterdam en Alkmaar verzorgt zij opleidingen, nascholing en onderzoek op het gebied van leraren en leidinggevenden in het primair onderwijs.

Het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren zoals het nu is georganiseerd, is in 2016 ontstaan. De voorganger van het Kenniscentrum was het Hogeschool iPabo-onderzoekscentrum. Het Kenniscentrum dekt het volledige onderwijsportfolio van Hogeschool iPabo. De hogeschool biedt de Associate degree opleiding Pedagogisch Educatief Medewerker en de bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs aan. Daarnaast verzorgt Hogeschool iPabo, samen met de Vrije Universiteit Amsterdam, een universitaire pabo-opleiding. Samen met enkele partners verzorgt Hogeschool iPabo tevens de hbo-masteropleidingen Educational Needs (MEN) en Leren en Innoveren (MLI). Hiernaast kunnen professionals bij Hogeschool iPabo terecht voor een uitgebreid aanbod van nascholingstrajecten.

Het Kenniscentrum kent vier onderzoekslijnen, die geleid worden door een lector of senior onderzoeker:

- Jonge kind o.l.v. lector dr. Annerieke Boland
- Rekenen-Wiskunde o.l.v. lector dr. Ronald Keijzer
- Wetenschap en technologie o.l.v. lector dr. Anna Hotze
- Diversiteit en kritisch burgerschap o.l.v. senior-onderzoeker dr. Monique Leygraaf

1.2 Context van de evaluatie

De invoering van het landelijk kwaliteitszorgstelsel voor onderzoek in het hbo is het kader waarbinnen deze evaluatie heeft plaatsgevonden. Een hogeschool wordt geacht het functioneren van de lectoraten (extern) te laten evalueren en dit systematisch aan te pakken. De onderzoeksvisite van het Kenniscentrum Spelend en Onderzoeken Leren maakt hier deel van uit.

In opdracht van en in samenspraak met Hogeschool iPabo is een externe commissie ingesteld. Deze commissie heeft het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO) 2016-2022 gehanteerd. De Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek (CEKO) houdt toezicht op de uitvoering van het BKO.

1.3 Samenstelling onderzoekscommissie

De commissie is samengesteld in afstemming met het Kenniscentrum en bestaat uit representanten van onderwijs, wetenschap en beroepspraktijk. Met goedkeuring van het College van Bestuur bestaat de onderzoekscommissie uit:

- de heer em. prof. dr. Wim Jochems, emeritus hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft en emeritus hoogleraar onderwijsinnovatie aan de Technische Universiteit Eindhoven en in deze functies eindverantwoordelijk voor de lerarenopleidingen;
- de heer dr. Paul Hennissen, lector Opleiden in de School bij de Nieuwste Pabo (Fontys & Zuyd);
- mevrouw drs. Sylvia Veltmaat, bestuurder van DeBasisFluvius.

Een uitgebreidere beschrijving van functies en kennisgebieden vindt u in Bijlage 1. De door de individuele leden van de commissie ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn in het bezit van de secretaris van de commissie. Hierin verklaren de leden o.a. vijf jaar voorafgaand aan de visitatie geen professionele werkrelatie met de hogeschool te hebben gehad.

Mevrouw Inge van der Hoorn MSc trad op als secretaris van de onderzoekscommissie.

1.4 Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport

Voor de evaluatie van het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren is gebruik gemaakt van het beoordelingskader dat is vastgelegd in het 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022'. Het rapport is geordend naar de vijf standaarden uit het beoordelingskader.

1. De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.
2. De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.
3. Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.
4. De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:
  - a. de beroepspraktijk en de samenleving
  - b. onderwijs en professionalisering
  - c. kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomeinHet onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.
5. De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluaties uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Het evaluatierapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 behandelt de missie, het onderzoeksprofiel en het werkprogramma (standaard 1).
- Hoofdstuk 3 beschrijft de organisatie, mensen en middelen (standaard 2)
- Hoofdstuk 4 richt zich op de kwaliteit van het onderzoek (standaard 3)
- Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten en de impact van het onderzoek van het Kenniscentrum (standaard 4)
- Hoofdstuk 6 behandelt tot slot de kwaliteitszorg voor zover relevant voor deze onderzoeksvisite (standaard 5).

1.5 De werkwijze

De onderzoeksgroep leverde een kritische reflectie aan met onderliggende documentatie. Steekproefsgewijs is een aantal artikelen, publicaties en producten van de vier onderzoeklijnen door de commissieleden geëvalueerd. Deze documentatie is geselecteerd uit de publicatielijsten uit 2016 en 2017 waarin zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte publicaties en producten waren opgenomen.

De commissieleden voerden op basis van deze documenten een voorlopige analyse uit op de vijf standaarden, resulterend in aandachtspunten voor de visitatie.

De analyse en aandachtspunten vormden de leidraad voor de gesprekken tijdens de visitatie, die op 27 maart 2018 plaatsvond in Amsterdam.

Er zijn gesprekken gevoerd met de lectoren en senior-onderzoeker, de voorzitter van het College van Bestuur, de manager van het Kenniscentrum, de opleidingsmanagers, betrokken docentonderzoekers, met studenten en met een aantal stakeholders uit het werkveld.

Daarnaast zijn er tijdens de visitatie twee onderzoeksprojecten besproken met onderzoekers van Hogeschool iPabo en stakeholders uit het werkveld in zogenoemde onderzoeksgesprekken. De besproken projecten komen uit de onderzoeklijnen Wetenschap & Technologie en Rekenen-Wiskunde. De commissie bekeek vooraf publicaties en eventuele andere opbrengsten vanuit deze onderzoeksprojecten.

De keuze voor de gesprekspartners is in overleg tussen de hogeschool en de commissie tot stand gekomen. Het programma van de visitatie is opgenomen als Bijlage 2.

Het conceptrapport is op 24 mei 2018 aan het Kenniscentrum aangeboden voor wederhoor. De voorzitter heeft het definitieve rapport 19 juni 2018 vastgesteld en aan het College van Bestuur van de hogeschool aangeboden.

2. HET ONDERZOEKSPROFIEL EN -PROGRAMMA

Standaard 1: De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

2.1 Onderzoeksprofiel

In de afgelopen tweeënhalve jaren heeft Hogeschool iPabo meer focus aangebracht in haar onderzoeksprofiel. Van vier losse onderzoeklijnen zijn de onderzoeksactiviteiten binnen Hogeschool iPabo samengebracht in een kenniscentrum dat zich profileert met onderzoek naar spelend en onderzoekend leren. Het Kenniscentrum kent vier onderzoeklijnen:

- Het **lectoraat Jonge kind** richt zich op de rol van spelen in de educatie en het onderwijs aan jonge kinderen tussen 2,5 en 8 jaar.
- Het **lectoraat Rekenen-Wiskunde** doet onderzoek naar het verbeteren van de kwaliteit van het reken- en wiskundeonderwijs in de basisschool en binnen de opleiding.
- Het **lectoraat Wetenschap en Technologie** richt zich op het versterken van W&T in het curriculum van de pabo, het ontwikkelen van het Exploreon en het in professionele leergemeenschappen onderzoek doen naar het ontwikkelen van theorieën rond het inbedden van W&T bij de kernvakken en het inbedden van ICT in combinatie met W&T in het curriculum van basisscholen.
- De **onderzoeksgroep Diversiteit & kritisch burgerschap** richt zich op de vraag hoe het onderwijs het volwassen-in-de-wereld-zijn van kinderen en (jong) volwassenen (Biesta, 2015a) kan helpen mogelijk maken.

De keuze voor de profilering op spelend en onderzoekend leren is mede tot stand gekomen in dialoog met het werkveld, zo verneemt de commissie. Het lectoraat Jonge kind richt zich sterk op spelend leren. Binnen de lectoraten Rekenen-Wiskunde en Wetenschap en Technologie ligt de nadruk op onderzoekend leren. Met deze keuze maakt Hogeschool iPabo een natuurlijke verbinding met de ontwikkeling van een kind in het primair onderwijs, van spelend leren in de jongste jaren naar onderzoekend leren als het kind wat ouder wordt. De commissie stelt vast dat het profiel spelend en onderzoekend leren helder, relevant en voldoende ambitieus is en goed naar de buitenwereld te communiceren is.

Naast de drie lectoraten maakt ook de onderzoeksgroep Diversiteit & Kritisch Burgerschap onderdeel uit van het Kenniscentrum. Dit thema beoogt nadrukkelijk aan te sluiten op de missie en visie van Hogeschool iPabo die kenmerkend is voor de hogeschool. De commissie verstaat en waardeert het belang dat Hogeschool iPabo hecht aan oordeelsvorming in de professionele identiteitsontwikkeling van haar studenten en docenten. De plaatsing van dit thema binnen het kader van het Kenniscentrum is voor de commissie echter minder vanzelfsprekend. De commissie begreep uit de diverse gesprekken dat de senior-onderzoeker Diversiteit & Kritisch Burgerschap binnen het Kenniscentrum een andere positie inneemt dan de drie lectoren. De onderzoeksgroep draait niet mee in onderzoeksprojecten, maar wel in het eigen onderwijs van Hogeschool iPabo. De onderzoeksgroep doet onder meer onderzoek naar de curriculumvernieuwing van het bachelorprogramma, waarin de integratie van oordeelsvorming in het curriculum - en binnen het gelijknamige uitstrooprofiel in het bijzonder - een belangrijke component is. De Onderzoeksgroep Diversiteit & Kritisch Burgerschap heeft daarmee een aparte enigszins geïsoleerde positie binnen het Kenniscentrum, zo stelt de commissie vast. Oordeelsvorming is een aspect dat in het onderwijs op Hogeschool iPabo, een belangrijke rol speelt. De verbinding met en bijdrage aan het thema spelend en onderzoekend leren is de commissie echter niet duidelijk geworden. De commissie raadt Hogeschool iPabo aan deze connectie duidelijker zichtbaar te maken dan wel na te gaan of het noodzakelijk is om de onderzoeksgroep onder te brengen binnen het Kenniscentrum.

2.2 Onderzoeksprogramma

Hogeschool iPabo kiest voor een stevige verbinding met de regionale beroepspraktijk. Samen met zes partnerbesturen uit het primair onderwijs heeft zij de 'Kwaliteitsagenda Noord-Holland 2016-2020 voor het primair onderwijs' ontwikkeld. Kennisproductie wordt door het Kenniscentrum vooral als een bijproduct van praktijkgericht onderzoek gezien. De onderzoeksprogrammering van het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, vertoont een duidelijke relatie met de kwaliteitsagenda. Deze onderzoeksprogrammering is vastgelegd in het document 'Onderzoeksprogrammering Kenniscentrum Spelend en onderzoekend leren 2016-2020'. In de onderzoeksprogrammering koppelt Hogeschool iPabo spelend en onderzoekend leren aan persoonlijk meesterschap. Het onderzoeksprogramma doet zelfs vermoeden dat het Kenniscentrum zich profileert op het thema persoonlijk meesterschap en dat spelend en onderzoekend leren hier de onderzoekscontext voor is.

Elke onderzoekslijn richt zich in de basis op drie onderzoeksthema's. Deze drie onderzoeksthema's komen voort uit drie overkoepelende thema's. Onderstaande tabel geeft de overkoepelende thema's en de daaruit voortvloeiende thema's per onderzoekslijn weer.

Persoonlijk meesterschap: persoonlijke professionaliteit van de (aankomend) leerkracht				
Overkoepelend thema	Jonge kind	Rekenen-Wiskunde	Wetenschap en technologie	Diversiteit en kritisch burgerschap
Rol van de leeromgeving	De speelleeromgeving (Speleon)	Onderzoekend rekenen-wiskunde leren	De onderzoeksomgeving (Exploreon)	Leeromgeving die multiperspectivisch is
Rol van de lerende	Kindinitiatief	Professionaliseren binnen PLG's	Integratie W&T en kernvakken	Volwassen-in-de-wereld-zijn
Rol van de begeleider (leerkracht, begeleider, onderzoeker, etc.)	Verrijken van spel en onderzoek	Spanningsveld tussen vakkennis en kennis van de didactiek	Verbinden vakkennis en leeromgeving W&T	Bijdragen aan volwassen-in-de-wereld zijn van de leerling en/of student

Tabel 1. Overzicht onderzoeksthema's per onderzoekslijn (Bron: Onderzoeksprogrammering Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, maart 2016)

De commissie stelt vast dat het Kenniscentrum er op deze wijze voor zorgt dat er focus wordt aangebracht en sturing wordt gegeven aan de onderzoeksvragen die passen bij het profiel van het Kenniscentrum.

Onderzoeksbenadering

Het Kenniscentrum acht het van belang met onderzoek een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de praktijk. De onderzoeken die de lectoraten uitvoeren zijn daartoe altijd gestoeld op vragen uit de beroepspraktijk van basisscholen en pabo's/lerarenopleidingen. De commissie vindt dit een mooi uitgangspunt. In haar visie op onderzoek gaat Hogeschool iPabo uit van interpretatieve wetenschapstradities. Dit betekent dat een onderzoek contextafhankelijk is en in het bijzonder bijdraagt aan het verbeteren van de onderzochte situatie. Het kenniscentrum geeft aan dat een interpretatieve onderzoeksbenadering de volgende consequenties met zich meebrengt:

- De consequentie dat de rol van de context waarbinnen het onderzoek zich afspeelt groot is, aangezien het onderzoek contextafhankelijke kennis wil genereren.
- De consequentie dat ook gekwantificeerde gegevens binnen het onderzoek een contextafhankelijke bruikbaarheid hebben.
- De consequentie dat het generatief vermogen van de onderzoeksresultaten bepaald wordt door de mate waarin de resultaten de (potentiële) gebruikers aanzetten tot nadenken en tot nieuwe betekenisverleningen.
- De consequentie dat de producten van het onderzoek gericht zijn op potentiële gebruikers.

2.3 Indicatoren

Om de prestaties en de kwaliteit van het onderzoek aan hogescholen te meten wordt gebruik gemaakt van indicatoren. In het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022 wordt hiertoe een beperkte set van standaard indicatoren voorgeschreven, die door alle hogescholen wordt gebruikt. Passend bij de eigen missie en het eigen profiel, kiest iedere onderzoekseenheid daarnaast minimaal zes indicatoren om meer zicht te geven op het gebruik en de erkenning van het eigen onderzoek.

Hogeschool iPabo heeft in haar Onderzoeksprogrammering 2016-2020 per onderzoekslijn indicatoren geformuleerd. De commissie heeft de indicatoren bekeken en stelt vast dat deze behoorlijk kwantitatief van aard zijn. Als voorbeeld tonen we hieronder een deel van het indicatorenoverzicht, in dit geval m.b.t. de impact van het lectoraat Jonge kind op beroepspraktijk en maatschappij.

Beroepspraktijk en maatschappij						
Rationale: impact op de beroepspraktijk en bijdragen aan de innovatie in de beroepspraktijk.						
Aantallen worden in het jaarverslag inhoudelijk toegelicht.						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lectoraat Jonge kind						
Publicaties	5	5	5	5	5	5
Lezingen	4	3	3	3	3	3
Workshops	2	4	3	3	3	3

Tabel 2. Overzicht van opgestelde indicatoren door het lectoraat Jonge kind voor het impactgebied beroepspraktijk en maatschappij (Bron: Lectoraatsplan Jonge kind 2018-2022)

Op zich zijn dit bruikbare indicatoren. Zij zeggen echter vooral iets over de kwantiteit en niet over de kwaliteit van de onderzoeksimpact. Gezien de gehanteerde onderzoeksbenadering, die sterk gericht is op het ontwikkelen van de beroepspraktijk, zal een meer kwalitatieve formulering van de prestatie-indicatoren beter recht doen aan het onderzoeksprofiel van Hogeschool iPabo, zo stelt de commissie. Publicaties zijn niet direct de belangrijkste indicator als kennisproductie van minder belang wordt geacht. Beter kan gedacht worden aan indicatoren als gebruikerstevredenheid en toepasbaarheid in de praktijk. Maar ook het aantal externe opdrachtgevers en het aantal vervolgoopdrachten dat een lectoraat krijgt, kunnen in dit geval heel goed als indicator dienen. De commissie raadt het Kenniscentrum dan ook aan om voor ieder lectoraat, naast de kwantitatieve impact-indicatoren, ook een aantal meer kwalitatieve indicatoren op te stellen die bovendien beter aansluiten bij het gekozen onderzoeksprofiel.

Conclusie

Het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren richt zich op een duidelijk afgebakend onderzoeksgebied. De verbinding tussen het onderzoeksprofiel en de drie lectoraatslijnen afzonderlijk is helder. De onderzoekslijn Diversiteit & Kritisch Burgerschap past in mindere mate bij het thema spelend en onderzoekend leren. De onderzoeksprogrammering is opgesteld met en is - als gevolg daarvan - relevant voor de beroepspraktijk. De nadruk die het Kenniscentrum legt op het oplossen van praktijkproblemen leidt ertoe dat de prestatie-indicatoren een meer kwalitatief karakter zouden moeten hebben, dan nu het geval is en zich minder op publicaties e.d. dienen te richten.

Op basis van het bovenstaande, komt de commissie op standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

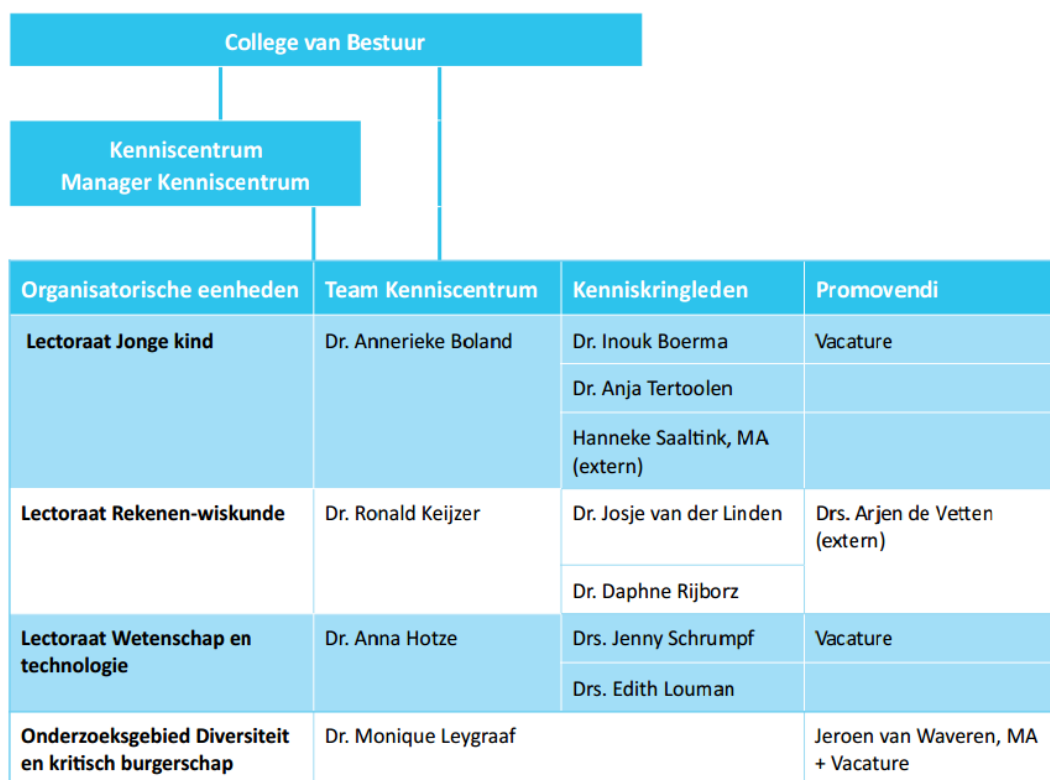

3. ORGANISATIE, MIDDELEN EN SAMENWERKING

Standaard 2: De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

3.1 Organisatie

Zoals al eerder aangegeven, kent het Kenniscentrum vier onderzoekslijnen. Organisatorisch gezien is het Kenniscentrum een zelfstandig team, dat functioneert onder de verantwoordelijkheid van de voorzitter van het College van Bestuur. De drie lectoren zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van hun eigen lectoraatsplan en leggen hierover verantwoording af aan de voorzitter van het College van Bestuur, waarmee zij ook hun functioneringsgesprek voeren.

Figuur 1. Organigram van het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren (bron: Kritische Reflectie Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, 2018)

Om de lectoren een aantal organisatorische werkzaamheden uit handen te nemen, is er voor anderhalve dag in de week een manager aangesteld. Zij zorgt voor de dagelijkse aansturing van het Kenniscentrum, is lid van het managementteam van de hogeschool en is tevens als kenniskringlid betrokken bij onderzoek binnen het lectoraat Jonge kind. De manager zorgt onder andere voor de agenda's en de verslaglegging van werkoverleggen en voor het opstellen van trimesterrapportages. De commissie is positief over de rol van de manager, die ervoor zorgt dat de lectoren worden ontlast in de uitvoering van administratieve werkzaamheden.

Er is een overlegstructuur ontwikkeld die, naar de commissie vernam, zorgt voor een adequate samenwerking tussen de lectoren en de andere betrokken onderzoekers. De diverse overleggen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Overleg	Regelmaat	Aanwezigen	Agendapunten
Overleg Team Kenniscentrum	Twee of driewekelijks	Lectoren, senior-onderzoeker, manager, evt. collegevoorzitter	Lopende zaken, werkoverleg, reflectie op lopend onderzoek of ontwikkeling van onderwijs.
Grote Kenniskring	Minimaal 2x per jaar	Lectoren, senior onderzoeker, interne en extern kenniskringleden, promovendi, student-onderzoekers	Bespreken van projectvoorstellen, presentaties, publicaties en reviews daarop. Het doordenken en delen van ervaringen met het gebruik van specifieke praktijkgerichte onderzoeksmethoden en het reflecteren op de doorwerking van het onderzoek in de organisatie.
Kleine kenniskring	Minimaal 3x per jaar	Alle kenniskringleden verbonden aan een specifiek lectoraat	Kennisdeling vanuit afzonderlijke deelonderzoeken en het in detail bespreken en eventueel bijstellen van lopend onderzoek.
Eén-op-één-overleg	Minimaal 3x per jaar	Lector en kenniskringlid	Bespreken van de voortgang van de werkzaamheden, vervolgfafspraken maken.

Tabel 3. Overzicht van overlegorganen

Omdat het Kenniscentrum in zijn huidige vorm nog niet zo heel lang bestaat, zijn de lectoren bezig met het inventariseren van mogelijkheden tot het gezamenlijk uitvoeren van onderzoeksprojecten. Hiervan zag de commissie al enkele voorbeelden, zoals het project Rekenen op Spel dat in mei 2018 van start gaat en een samenwerking is tussen de lectoraten Rekenen-Wiskunde en Jonge kind. Dit soort samenwerkingen zullen de komende tijd verder moeten worden uitgebouwd. De commissie geeft het Kenniscentrum ter overweging mee om onderling af te spreken dat bij een x aantal toekomstige onderzoeksprojecten erop wordt gestuurd dat minimaal twee onderzoekslijnen vanuit het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren betrokken zijn, om op die manier de samenwerking en het innovatieve vermogen van het Kenniscentrum te stimuleren.

3.2 Mensen en middelen

Mensen

In personele zin beschikt het Kenniscentrum ten tijde van het bezoek van de commissie over drie lectoren, één senior-onderzoeker, zeven kenniskringleden (waarvan één extern) en drie promovendi. Het Kenniscentrum is bezig met de werving van nog drie promovendi.

De in totaal veertien medewerkers (waaronder drie promovendi) die betrokken zijn bij onderzoek, vertegenwoordigen 5,4 fte. In deze getallen zijn ook de uren van de ondersteuning en de student-assistenten meegerekend. De fte's van de drie lectoren en de senior-onderzoeker zijn niet uitsluitend inzetbaar voor onderzoeksactiviteiten. De lectoren besteden ongeveer 50% van hun aanstelling aan onderzoeksactiviteiten. De rest van hun tijd besteden zij aan de ontwikkeling en uitvoering van onderwijs in de opleidingen en nascholingstrajecten die Hogeschool iPabo aanbiedt en aan externe detacheringen. De docentonderzoekers hebben ongeveer een halve dag per week beschikbaar om te besteden aan onderzoek.

De inzet van personeel voor onderzoeksactiviteiten is in vergelijking met onderzoekseenheden binnen andere hogescholen zeker niet riant. Het aantal lectoren en het (gewenste) aantal promovendi is voor een relatief kleine hogeschool als Hogeschool iPabo echter aanzienlijk. Het aantal kenniskringleden/docent-onderzoekers is in verhouding aan de lage kant.

De voor onderzoek beschikbare uren worden goed besteed, zo merkt de commissie op. Dit is met name de verdienste van de organisatie (kleinschalig, korte lijnen, efficiënte inzet van uren) en van de pro-actieve aanpak van de onderzoekers zelf.

Mocht de hogeschool de gelegenheid hebben om extra capaciteit toe te kennen aan het Kenniscentrum, dan zou de commissie aanraden om het aantal docent-onderzoekers te vergroten. Dit leidt enerzijds tot meer beschikbare tijd voor onderzoek en draagt anderzijds bij aan de professionalisering van docenten en de verbinding met het onderwijs (zie verder Standaard 4).

De twee kenniskringleden die actief zijn binnen het lectoraat Rekenen-Wiskunde zijn gepromoveerd. Het lectoraat Jonge kind beschikt over twee gepromoveerde kenniskringleden en één extern kenniskringlid dat een masterdiploma bezit. De beide kenniskringleden van het lectoraat Wetenschap en Technologie zijn niet gepromoveerd, maar bezitten wel een masterdiploma. De onderzoekslijn Diversiteit en kritisch burgerschap heeft naast de senior-onderzoeker verder geen kenniskringleden. Wel is er binnen deze lijn een promovendus actief en staat er een vacature uit voor een tweede promovendus. Al met al stelt de commissie vast dat zeker de lectoren, maar ook de kenniskringleden, voldoende gekwalificeerd zijn om bij te dragen aan de realisatie van de onderzoeksambities. Gezien de ambitie om bij voorkeur gepromoveerde kenniskringleden aan te stellen, geeft de commissie het lectoraat Wetenschap en Technologie mee, dit in ogenschouw te houden bij de samenstelling van haar kenniskring. De commissie realiseert zich aan de andere kant ook dat het lectoraat Wetenschap en Technologie nog jong is en de tijd nodig heeft om zich verder te ontwikkelen.

Middelen

Het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren ontvangt via verschillende wegen budget voor het uitvoeren van onderzoek. Vanwege te grote uitgaven heeft Hogeschool iPabo de afgelopen jaren de broekriem moeten aanhalen. Zowel op de uitgaven aan onderwijs, als aan onderzoek moest worden bespaard. Dit heeft gevolgen gehad voor de personele capaciteit. Hogeschool iPabo streeft ernaar voldoende onderzoeksgeld beschikbaar te stellen, opdat de uitvoering van het geformuleerde onderzoeksprogramma gegarandeerd is. Vanuit de eigen middelen besteedt Hogeschool iPabo ongeveer 5% aan onderzoek. In 2017 betrof de uiteindelijke financiering vanuit de eerste geldstroom een bedrag van ongeveer € 450.000,-. Voor 2018 is de eerste geldstroom begroot op ruim € 210.000,-. Dat is aanzienlijk lager dan de afgelopen jaren en baart de commissie enige zorgen. Zij beveelt Hogeschool iPabo aan om te streven naar een gelijke inzet van middelen voor onderzoek als voorgaande jaren om daarmee de continuïteit van het Kenniscentrum te garanderen.

Omzet € x 1.000	W-2014	W-2015	W-2016	F-2017	B 2018	Meerjarenraming		
						Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
1e geldstroom	243,9	468,3	457,2	444,6	213,2	213,2	213,2	213,2
2e geldstroom	7,5	36,2	44,7	129,9	-	-	-	-
3e geldstroom	75,2	6,1	28,7	82,5	154,3	154,3	154,3	154,3
4e geldstroom	-	3,5	-	-	-	-	-	-
Totale omzet KC	326,6	514,1	530,6	657,0	367,5	367,5	367,5	367,5

Noot. W-2014, 2015 en 2016: werkelijke gegevens over de jaren 2014 tot en met 2016. F-2017 is de forecast over 2017 (resultaten zijn gebaseerd op gegevens d.d. 20.12.2017). B-2018 betreft gegevens uit de begroting 2018. Bij begroting 2018 en in de meerjarenramingen 2019-2021 staan alleen bedragen opgenomen, die zeker zijn voorzien.

Figuur 2. Middelen voor onderzoek en gerealiseerde omzet (Bron: Kritische Reflectie Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, 2018)

De commissie vindt het goed te zien dat het streven is om de derde geldstroom de komende jaren aanzienlijk te doen toenemen. Dit maakt het Kenniscentrum minder afhankelijk van de financiering uit eigen middelen, maar een zekere basisfinanciering uit eigen middelen is onontbeerlijk.

3.3 Samenwerkingsverbanden

Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met enkele externe partners van het Kenniscentrum. Het betrof zowel partners in de vorm van schoolbesturen uit het regionale werkveld (primair onderwijs) als andere instellingen voor hoger onderwijs. Het Kenniscentrum werkt zeer intensief samen met de partnerscholen uit het netwerk Samen Professioneel Sterk, waarmee zij de kwaliteitsagenda voor het primair onderwijs in Noord-Holland heeft opgesteld. De besturen uit dit netwerk zijn voor Hogeschool iPabo en het Kenniscentrum preferente partners.

In gesprek met het werkveld merkt de commissie op dat de schoolbesturen veel waardering hebben voor de rol die Hogeschool iPabo, en het Kenniscentrum in het bijzonder, speelt in de totstandkoming van gewenst nascholingsaanbod. Zo zijn de post hbo-modules Jonge kind Specialist en Toekomstgericht Onderwijs mede tot stand gekomen op verzoek van en in samenwerking met het werkveld.

Bij de uitvoering van onderzoek spelen de werkveldpartners een belangrijke rol. Vrijwel alle praktijkonderzoeken worden door het Kenniscentrum bij of met deze schoolbesturen uitgevoerd. De besturen kennen het onderzoeksprofiel van het Kenniscentrum van Hogeschool iPabo en weten met welk soort vragen zij bij hen kunnen aankloppen.

Het Kenniscentrum heeft verder verscheidene relevante samenwerkingsverbanden met andere Nederlandse hoger onderwijsinstellingen, zo stelt de commissie vast. Hogeschool iPabo maakt onderdeel uit van Radiant Lerarenopleidingen¹. Dit is een samenwerkingsverband van negen hogescholen die met elkaar kennis en kracht bundelen ten behoeve van onderwijsontwikkeling en praktijkgericht onderzoek. De Radiant lerarenopleidingen hebben met elkaar een gezamenlijke onderzoeksprogrammering opgesteld, met als verbindend thema Persoonlijk Meesterschap. Bij interessante (gesubsidieerde) onderzoeksprojecten wordt gekeken welke combinatie van hogescholen hiertoe – op basis van specialismen - het beste in staat is het onderzoek uit te voeren. De Radiant-onderzoeksprogrammering is nog zeer jong en in de uitvoering van het onderzoek nog niet expliciet geïncorporeerd.

Hiernaast werkt Hogeschool iPabo regelmatig samen met de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Utrecht, zeker ook waar het gaat om promotietrajecten. Binnen de onderzoekslijn Diversiteit en Kritisch Burgerschap is ook de Universiteit voor Humanistiek een belangrijke samenwerkingspartner, zo verneemt de commissie. Afhankelijk van het onderzoeksproject gebeurt het ook dat Hogeschool iPabo op zoek gaat naar een andere partner die de kennis in huis heeft, waarover zij zelf in onvoldoende mate beschikt om een project volledig zelfstandig te realiseren.

Onderzoekslijn	Jonge kind	Rekenen-wiskunde	Wetenschap & technologie	Diversiteit en kritisch burgerschap
Partners				
Academisch	VU; Radiant hogescholen; Kohnstamm Instituut; Stenden hogeschool; UC Leuven-Limburg	UU; VU; Radiant hogescholen; Hogeschool Saxion, HvA, HU, HKU	UU; VU; UvA; Radiant hogescholen, HvA; Hogeschool Saxion; HU	UvH; UNL; Radiant hogescholen
Werkveld	Partnerbesturen Hogeschool iPabo; Welzijnsorganisaties: Impuls Amsterdam, Spelenderwijs Utrecht	Partnerbesturen Hogeschool iPabo	Partnerbesturen Hogeschool iPabo; SPO-Utrecht; KPOA Amersfoort	Partnerbesturen Hogeschool iPabo
Instellingen en netwerken	NJi; De Activiteit; Docentennetwerk Jonge kind; Velon; EECERA	ELWieR-ECENT; denktank 'Wiskunde voor Morgen'; NVORWO; NRO; PO-Raad; SAZ; Velon; ICME; EAPRIL	NEMO; Stichting C3; De Activiteit; ELWieR-ECENT	NIVOZ; Velon; ATEE; ECER

Figuur 3. Overzicht samenwerkingspartners per onderzoekslijn (Bron: Kritische Reflectie Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, 2018)

¹ De negen hogescholen die onderdeel uitmaken van Radiant zijn: Hogeschool iPabo, Marnix Academie, Driestar hogeschool, Thomas More Hogeschool, Hogeschool VIAA, Katholieke Pabo Zwolle, Christelijke Hogeschool Ede, Iselinge Hogeschool en Hogeschool de Kempel.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met vertegenwoordigers van het Kenniscentrum een aantal onderzoeksprojecten nader besproken. Ook enkele samenwerkingspartners van Hogeschool iPabo waren bij deze gesprekken aanwezig. Zij zijn over het algemeen lovend over de bijdrage die het Kenniscentrum van Hogeschool iPabo levert aan de ontwikkeling van hun beroepspraktijk.

Eén van de projecten die de commissie met een aantal partners in detail besprak, is ELWIEr. ELWIEr valt onder het lectoraat Rekenen-Wiskunde. ELWIEr is eigenlijk een netwerkorganisatie waarin diverse lerarenopleidingen participeren die hun opleiders de gelegenheid geven om deel te nemen aan het onderzoek dat ELWIEr uitvoert. Het netwerk bestaat uit ongeveer twintig deelnemers, met name onderzoekers van hogescholen en universiteiten. Het doel van deze netwerkorganisatie is het verbeteren van de vakdidactiek voor rekenen-wiskunde binnen de lerarenopleiding. Soms speelt een vraagstuk binnen alle pabo-opleidingen in Nederland. Het is inefficiënt wanneer alle hogescholen zelf het wiel gaan uitvinden. Daarom worden binnen ELWIEr de krachten gebundeld. De bekostiging ervan verloopt via 'lidmaatschap' van het netwerk. De lector Rekenen-Wiskunde van Hogeschool iPabo is voorzitter van ELWIEr. Hij bekijkt of binnenkomende vragen relevant zijn en gaat na wie willen participeren in een onderzoek. Een onderzoeksthema is bijvoorbeeld de voorspellende waarde van de instaptoets voor wiskunde in jaar 1 op het slagen van een student op de wiskundetoets in jaar 3. Een masterstudent van de Universiteit Twente is aangetrokken om dit onderzoek uit te voeren. De ELWIEr partners leveren data aan die de student gaat analyseren. Dit onderzoek dat wordt uitgevoerd binnen ELWIEr heeft betrekking op het idee dat sterke rekenaars vaak vroegtijdig stoppen met de pabo. Is dit echt zo? En wat kan eraan worden gedaan om dit tegen te gaan? Alhoewel de samenwerkingsconstructie zorgt voor een complexe organisatie, onderkent de commissie de voordelen van een dergelijke vorm van samenwerking. De commissie vernam dat de lector Rekenen-Wiskunde een sleutelpositie en voortrekkersrol inneemt binnen dit netwerk. Hij is ook de enige Hogeschool iPabo-vertegenwoordiger die deel neemt aan dit netwerk. Het is daarom dat de commissie aandacht vraagt voor de continuïteit van dit netwerk, bij het eventueel opstappen of wegvallen van bepaalde sleutelfiguren.

Daarnaast besprak de commissie het Taal en Techniek-project (TET) dat vanuit Hogeschool iPabo wordt uitgevoerd door het lectoraat Wetenschap en Technologie in samenwerking met Saxion Hogeschool (penvoerder). In dit project vindt een nauwe samenwerking plaats met leerkrachten uit de beroepspraktijk, die werken in professionele leergemeenschappen (PLG's). Zij maken bewust gebruik van taal in de wetenschaps- en technieklessen. De organisatie van dit project is helder en ook de sturing op dit project door de lector is beter te onderkennen. De commissie stelt met genoeg vast dat vanuit dit lectoraat pogingen worden ondernomen om projecten te ontwikkelen waarin ook andere lectoraten vanuit het eigen Kenniscentrum een rol kunnen spelen.

Conclusie

De commissie komt voor standaard 2 tot het oordeel voldoende. In haar overwegingen neemt zij mee dat het Kenniscentrum een heldere en werkbare organisatiestructuur kent en dat de aanwezigheid van de manager ervoor zorgt dat de lectoren zich kunnen concentreren op hun kerntaken. De personele inzet is in absolute zin niet riant en met name de inzet van middelen uit de 1^e geldstroom blijft nadrukkelijk achter. Zetten we het echter af tegen de grootte van de hogeschool en de ambities van het Kenniscentrum, dan is het totale aantal uren dat beschikbaar is voor onderzoek toereikend. Het Kenniscentrum beschikt over een relevant netwerk, zowel in het werkveld als in het hoger onderwijs. Aan de andere kant dient de samenwerking tussen lectoren verder te worden uitgebouwd, om het profiel van het Kenniscentrum te versterken.

4. KWALITEIT VAN HET ONDERZOEK

Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.

Bevindingen

De commissie heeft waardering voor de praktijk- en ontwerpgerichte aanpak van de onderzoeken binnen het Kenniscentrum, waarin het werkveld nadrukkelijk wordt betrokken. Er is een nauwe samenwerking in de uitvoering van de onderzoeken, waarin leerkrachten uit het primair onderwijs in enkele gevallen ook zelf als onderzoeker in een project participeren.

Over de kwaliteit van onderzoek schrijft het Kenniscentrum in de Kritische Reflectie het volgende: "Aan alle onderzoeksactiviteiten worden hoge eisen gesteld. Deze eisen hangen samen met de aard van het onderzoek en de specifieke eisen van de opdrachtgever of de context. Het betreft hier eisen rond:

1. de opzet van het onderzoek;
2. het op een ethisch verantwoorde manier verzamelen en gebruiken van data;
3. het delen van kennis met verschillende doelgroepen."

Verder wordt bij de uitvoering van onderzoek de door de Vereniging Hogescholen aanvaarde 'Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo' (Andriessen, Onstenk, Delnooz, Smeijsters Peij, 2010) gehanteerd, evenals de 'Gedragscode voor onderzoek en statistiek' (MOA, BVO en VSO, 2009). Alle onderzoekslijnen kennen en hanteren deze gedragscodes en deze zijn leidend voor het gedrag van de onderzoekers, zo merkt de commissie op. Ondanks dat de naleving van de 'Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo' (2010) in principe de kwaliteit van praktijkgericht onderzoek garandeert, raadt de commissie het Kenniscentrum ten zeerste aan om, gezien de keuze voor interpretatief (en narratief) onderzoek, de (methodologische) kwaliteitsstandaarden verder uit te werken in het licht van de gekozen onderzoeksbenadering.

De commissie heeft de publicaties uit de steekproef en de publicaties behorende bij de ketengesprekken bestudeerd. Zij komt tot de conclusie dat, daar waar het gaat om empirisch onderzoek in een klas of groep, het onderzoek voldoet aan de gestelde normen in het vakgebied. In de documenten die de commissie heeft bekeken, worden de keuzes voor gehanteerde methoden verantwoord en geëxpliciteerd. De rol van de lectoren in de begeleiding van kenniskringleden, promovendi en studenten, maakt dat ook zij worden gewezen op en begeleid bij de naleving van de door het Kenniscentrum gehanteerde gedragscodes.

De lectoren publiceren artikelen in peer-reviewed tijdschriften en verzorgen presentaties op (internationale) conferenties waarvoor eveneens geldt dat bijdragen van tevoren worden beoordeeld. Dit is een extra mechanisme om de kwaliteit van onderzoek te meten en te borgen.

Gezien het feit dat kinderen regelmatig het object van onderzoek zijn, is het op een ethisch verantwoorde manier verzamelen en gebruiken van data een belangrijk aspect. Op basis van de bekeken publicaties en producten heeft de commissie kunnen vaststellen dat de onderzoekers van het Kenniscentrum hier op een passende wijze mee om gaan.

Conclusie

De commissie weegt in haar beoordeling mee dat de publicaties die zij heeft bekeken voldoen aan de gestelde normen in het vakgebied en dat de keuzes voor onderzoeksmethoden verantwoord en geëxpliciteerd worden. Aan de andere kant is de commissie van oordeel dat het Kenniscentrum bovenop de algemene kwaliteitsstandaarden die zij hanteert, moet zorgdragen voor aanvullende eigen kwaliteitsstandaarden die aansluiten op de keuze voor interpretatief (en narratief) onderzoek. Beide aspecten afwegend, komt de commissie voor standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'.

5. RESULTATEN EN IMPACT

Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:

- de beroepspraktijk en de samenleving
- onderwijs en professionalisering
- kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

In dit hoofdstuk evalueren we de resultaten van het Kenniscentrum en gaan we in op de drie prestatiegebieden. Achtereenvolgens bespreken we de bijdrage aan de valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving, aan onderwijs en professionalisering en aan kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

5.1 Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving

Doordat het Kenniscentrum niet alleen voor de beroepspraktijk werkt, maar ook nadrukkelijk samen met de beroepspraktijk (veelal in professionele leergemeenschappen), is de doorwerking van het praktijkgerichte onderzoek in het werkveld goed geborgd. De commissie vernam van onderzoeksprojecten waarin leerkrachten uit het primair onderwijs als onderzoekers betrokken zijn bij de uitvoering van een onderzoek.

Het werkveld vormt een bepalende factor bij de inrichting van de activiteiten van het Kenniscentrum, zo stelt de commissie vast. Het onderzoek binnen Hogeschool iPabo is primair gericht op de verbetering van de praktijk. Zij werkt aan echte veldvragen, die overigens wel altijd iets breder moeten zijn dan een particulier probleem van één school(bestuur). Er wordt vanuit een praktisch probleem, aan de hand van de theorie, gestreefd naar de ontwikkeling van praktijkkennis. De werkveldvertegenwoordigers waarmee de commissie sprak, zijn zeer tevreden over hetgeen de samenwerking met het Hogeschool iPabo/het Kenniscentrum hen oplevert.

Het Kenniscentrum publiceert en presenteert zijn onderzoeken voor een groter publiek. Zo organiseert Hogeschool iPabo werkveldbijeenkomsten voor de partnerscholen waar informatie over onderzoeksresultaten en ontwikkelde producten wordt gedeeld. Ook worden de lectoren gevraagd om tijdens studiedagen van (partner)scholen de resultaten van hun onderzoeken te presenteren. Hiernaast wordt met enige regelmaat over onderzoeken van het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren geschreven en gesproken in landelijke vaktijdschriften en tijdens binnen- en buitenlandse conferenties voor leraren respectievelijk voor lerarenopleiders. Te denken valt aan vakbladen als het Tijdschrift voor Lerarenopleiders, Volgens Bartjens, het Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Didactief en Didactief Online. Ook op conferenties van de VELON en de VELOV treden de lectoren jaarlijks op als spreker.

Via het post hbo-onderwijs dat Hogeschool iPabo verzorgt, en dat sterk gerelateerd is aan de vier onderzoekslijnen, zorgt het Kenniscentrum er bovendien voor dat de producten en kennis die zij ontwikkelt hun doorwerking krijgen naar het werkveld.

5.2 Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering

Onderwijs

Zoals reeds vermeld bij standaard 2 kent het onderzoek aan Hogeschool iPabo een sterke verbinding met de onderwijskundige activiteiten van de hogeschool. Alle lectoren en de senior-onderzoeker zijn betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van onderwijs. Zij zijn betrokken bij de totstandkoming van de onderzoeksleerlijn in het curriculum van de bacheloropleiding. Tevens zijn zij verantwoordelijk voor de drie uitstroomprofielen waaruit de studenten in het laatste jaar van de bacheloropleiding dienen te kiezen. Op deze wijze worden de onderzoekslijnen van het Kenniscentrum verbonden aan en geïntegreerd in het onderwijs binnen de hogeschool.

Alle studenten worden in hun afstudeerproces begeleid door een lector, de senior-onderzoeker en/of kenniskringleden. De vraagstelling voor het afstudeeronderzoek mogen de studenten in principe zelf aandragen. Het onderzoek dient uitgevoerd te worden in de eigen stageklas.

De vierdejaarsstudenten met wie de commissie sprak, zijn erg tevreden over de ruimte die zij krijgen om hun eigen onderzoeksvragen te ontwikkelen binnen de kaders van het Kenniscentrum. Ook de begeleiding door en de bereikbaarheid van de lectoren wordt door hen gewaardeerd.

Het Kenniscentrum draagt verder zorg voor een doorlopende lijn naar post hbo-onderwijs. Aan elke onderzoekslijn is een post hbo-traject gekoppeld. Deze specialisaties worden door het werkveld zeer gewaardeerd, zo verneemt de commissie. Onderstaand overzicht geeft weer voor welke uitstroomprofielen in de hbo-bacheloropleiding en voor welke post hbo-trajecten de diverse onderzoekslijnen zorgdragen, zowel in de ontwikkeling als (deels) in de uitvoering van het onderwijs.

<i>Onderzoekslijn</i>	Uitstroomprofiel hbo-bachelor	Post hbo
Jonge kind	Spelend leren	Specialist jonge kind
Rekenen-Wiskunde	Onderzoekend leren	Rekencoördinator
Wetenschap & Technologie		Specialist Wetenschap en technologie en Onderzoekend en ontwerpend leren Post-hbo opleiding Toekomstgericht onderwijs i.s.m. Stichting Surplus
Diversiteit en kritisch burgerschap	Diversiteit en kritisch burgerschap	Specialist Diversiteit en kritisch burgerschap

Tabel 4. Doorlopende lijnen in het onderwijs gerelateerd aan de onderzoekslijnen van het Kenniscentrum

Professionalisering

Het tweede spoor waarlangs de verbinding tussen onderzoek en onderwijs kan worden gerealiseerd, is door middel van de professionalisering van het eigen onderwijzend personeel ten behoeve van het onderwijs en/of de uitvoering van praktijkgericht onderzoek. Naast de lectoren en de senior-onderzoeker zijn er promovendi en docent-onderzoekers betrokken bij de uitvoering van onderzoek door het Kenniscentrum. Zij behoren tot de kenniskring van één van de lectoraten en zijn tevens lid van één van de onderwijsteams.

Hogeschool iPabo kiest er bij voorkeur voor om kenniskringleden aan te stellen die reeds gepromoveerd zijn of de ambitie hebben om te promoveren. Van de zes (interne) kenniskringleden zijn er vier gepromoveerd. De commissie vindt dit op zich een legitieme keuze. Immers, aangenomen mag worden dat reeds gepromoveerde docent-onderzoekers garant staan voor kwalitatief goed onderzoek. Aan de andere kant laat Hogeschool iPabo hiermee wellicht de kans liggen om het Kenniscentrum nadrukkelijk in te zetten ten behoeve van professionalisering van het eigen onderwijzend personeel, van docent naar docent-onderzoeker. De commissie wil Hogeschool iPabo dan ook adviseren om het Kenniscentrum hier nog meer voor te benutten.

De commissie heeft geconstateerd dat Hogeschool iPabo, zeker gezien haar beperkte omvang, een aanzienlijk aantal promotieplaatsen ter beschikking heeft. Hiermee toont Hogeschool iPabo haar ambitie en de commissie vindt dit lovenswaardig. Het zou – zeker in het kader van professionalisering - bijzonder mooi zijn als het lukt om de drie nog openstaande promotieplaatsen in te vullen met eigen docenten.

Echter, niet alle docenten hebben zin of gelegenheid om een lang en zwaar promotietraject te volgen. Dit neemt niet weg dat zij wellicht wel geïnteresseerd zijn in het doen van onderzoek cq. het ontwikkelen van hun eigen onderzoeksvaardigheden. Voor deze groep docenten zou het mooi zijn als het Kenniscentrum nog een iets prominenter rol kan gaan spelen in dit proces.

5.3 Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Inherent aan de keuzes die Hogeschool iPabo heeft gemaakt, is de relevantie van het Kenniscentrum op het gebied van kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein lager dan op de beide andere impactgebieden. "Kennis is een bijproduct van praktijkgericht onderzoek", zo vertelde één van de lectoren ook aan de commissie. Dit ziet de commissie inderdaad terug in het soort producten/publicaties dat het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren ontwikkelt. Met regelmaat verschijnen er publicaties in vaktijdschriften. Publicaties in wetenschappelijke tijdschriften zijn schaars.

Mocht het Kenniscentrum in de toekomst zijn bijdrage op het gebied van kennisontwikkeling willen vergroten, dan zou dat wat de commissie betreft kunnen via de ontwikkeling van praktijktheorieën. Door een aantal vergelijkbare cases naast elkaar te zetten en daaruit conclusies te trekken over wanneer een bepaalde interventie of een bepaalde methode werkt, kan een praktijktheorie worden ontdekt. Het is daarbij uiteindelijk van belang het waarom achter de werking van een interventie of methode te kunnen uitleggen. Deze werkwijze kost tijd en past niet geheel bij de interpretatieve wetenschapstradities van Hogeschool iPabo, maar het kan zeker interessante publicaties opleveren waarin een aantal werkende principes aan het licht worden gebracht. Hiermee zou het Kenniscentrum zijn impact op het gebied van kennisontwikkeling kunnen vergroten. De commissie zag hier overigens wel een enkel voorbeeld van, zoals kennis die is ontwikkeld over de scaffolding approach in professionaliseringstrajecten (op het gebied van taalgericht W&T-onderwijs) in het project Taalgericht W&T-onderwijs (TET).

Conclusie

De commissie betreft in haar oordeelsvorming dat het Kenniscentrum (i) erin slaagt bij te dragen aan de ontwikkeling van – met name de regionale – beroepspraktijk en (ii) de doorwerking van onderzoeksresultaten naar zowel het bachelor- als post-hbo-onderwijs op zeer structurele wijze gebeurt. Tegelijkertijd constateert de commissie dat (iii) de bijdrage die het Kenniscentrum heeft in de professionalisering van de eigen leerkrachten (van docent naar docentonderzoeker) verder vergroot kan worden en dat (iv) de impact op het gebied van kennisontwikkeling - door de keuze die het Kenniscentrum heeft gemaakt om kennisontwikkeling vooral als een bijproduct van praktijkgericht onderzoek te beschouwen - beperkt is.

Bovengenoemde aspecten afwegend, komt de commissie op standaard 4 tot het oordeel 'voldoende'.

6. KWALITEITSZORG

Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Bevindingen

Op basis van de kritische reflectie, de gesprekken en de bekeken notulen van werkoverleggen, komt de commissie tot de conclusie dat het Kenniscentrum zorgt voor een functionerend kwaliteitszorgsysteem. Zo wordt de kwaliteit van en de tevredenheid over de onderzoekslijn bijvoorbeeld geëvalueerd aan de hand van enquêtes onder en gesprekken met studenten. Op basis van de bevindingen wordt de onderzoekslijn waar nodig aangepast, zo merkt de commissie op.

Aan de basis van het kwaliteitszorgsysteem liggen de onderzoeksprogrammering en de lectoraatsplannen. Intern dragen de overleggen van het Team Kenniscentrum, het Grote Kenniskring overleg en het Kleine Kenniskringoverleg bij aan de kwaliteitszorg. De lectoren en kenniskringleden spreken met elkaar over thema's als kwaliteit van onderzoek, versterking van de inhoudelijke samenhang tussen onderzoeksthema's, aansluiting van onderzoeksprojecten op het thema spelend en onderzoekend leren, de verbinding met het onderwijs, etc. De implementatie van de onderzoeksprogrammering en de voortgang van de individuele lectoraatsplannen vormen ook een belangrijk gespreksonderwerp tijdens deze overleggen. In trimesterrapportages wordt de voortgang van overeengekomen activiteiten op adequate wijze bijgehouden, zo stelt de commissie vast.

Tijdens de overleggen presenteren de kenniskringleden de voortgang van projecten en zij lichten gemaakte keuze en gevonden resultaten toe. Door elkaar tijdens dit soort presentaties te bevragen, houden de kenniskringleden elkaar scherp. Het komt voor dat naar aanleiding van een overleg de aanpak van een project wordt bijgestuurd. In het geval een onderzoek samen met één of meerdere andere onderzoeksinstellingen wordt uitgevoerd, dan spelen ook die partners een rol in de kwaliteitszorg- en overlegssystematiek.

Op projectniveau wordt ook geëvalueerd, zo stelt de commissie vast. De commissie vernam dat onderling is afgesproken dat elk onderzoek buiten de hogeschool gepresenteerd en/of gepubliceerd moet worden. Dit betekent dat de publicaties veelal onderworpen worden aan een peer-review. Ook verkregen projectgelden stimuleren het (tussentijds) evalueren van de voortgang en de kwaliteit van een onderzoek.

De commissie was blij te horen dat de lectoren, opleidingscoördinatoren en de collegevoorzitter met de betrokken partnerbesturen de samenwerking en de opbrengsten evalueren en de wensen voor de toekomst met elkaar bespreken. Dit gebeurt naast de tweejaarlijkse enquête die wordt uitgezet onder werkveldpartners. De gesprekken vinden bijvoorbeeld plaats tijdens werkveldbijeenkomsten, zoals tijdens de eindconferentie van het project Samen Professioneel Sterk. De commissie vindt het passend en waardevol dat op kwalitatieve en persoonlijke wijze wordt geëvalueerd. Wel is zij van mening dat de nu veelal informele evaluatiegesprekken een structurelere, meer formele plaats en een meer kwantitatieve invulling zouden moeten krijgen in het kwaliteitszorgsysteem. Hiertoe zal het Kenniscentrum tevens enkele indicatoren/ambities op dit vlak moeten opstellen.

Conclusie

De commissie betreft in haar oordeelsvorming dat het Kenniscentrum (i) op systematische wijze de voortgang van zijn ambities en de geleverde kwaliteit van onderzoeken evalueert/laat evalueren en (ii) op basis van de analyse van de evaluatiegegevens komt tot verbeteracties waarvan verslaglegging plaatsvindt.

Aan de andere kant stelt de commissie vast dat de evaluaties die het Kenniscentrum uitvoert (iii) beter afgestemd dienen te worden op de gemaakte keuzes om iets te zeggen over de feitelijke bruikbaarheid en de gerealiseerde gebruikerstevredenheid en (iv) de evaluatieve gesprekken met het werkveld op een meer formele en systematische wijze dienen plaats te vinden en te worden vastgelegd.

Bovengenoemde positieve bevindingen en ontwikkelpunten in haar oordeel meewegend, komt de commissie op standaard 5 tot het oordeel 'voldaan'.

7. AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk bevat een opsomming van de bij de verschillende standaarden gedane aanbevelingen en suggesties.

- De verbinding tussen de onderzoeksgroep Diversiteit en kritisch burgerschap en het thema spelend en onderzoekend leren ligt niet direct voor de hand. De commissie raadt aan deze connectie duidelijker zichtbaar te maken dan wel na te gaan of het noodzakelijk is om de onderzoeksgroep onder te brengen binnen het Kenniscentrum of dat deze ook buiten het Kenniscentrum geplaatst kan worden om het onderzoeksprofiel van het Kenniscentrum 'zuiver' te houden.
- De prestatie-indicatoren van het Kenniscentrum zijn voornamelijk kwantitatief van aard en sterk gericht op de output (bv. aantal publicaties, aantal lezingen, aantal workshops). Een benadering waarbij (een aantal) prestatie-indicatoren nadrukkelijker betrekking hebben op de impact van onderzoek, sluit wat de commissie betreft beter aan bij de onderzoeksbenadering van het Kenniscentrum, die sterk gericht is op de ontwikkeling van de beroepspraktijk. Publicaties zijn niet direct de belangrijkste indicator als kennisproductie van minder belang wordt geacht. Beter kan gedacht worden aan indicatoren als gebruikerstevredenheid en toepasbaarheid in de praktijk.
- Om vast te kunnen stellen of de opgestelde prestatie-indicatoren worden gerealiseerd, vinden analyses en evaluaties plaats. Bij kwalitatieve prestatie-indicatoren en bij de sterke verbinding die Hogeschool iPabo met het werkveld heeft, past het om met partners een kwalitatief en persoonlijk evaluatiegesprek aan te gaan. Dat gebeurt reeds, maar de commissie signaleert dat de vorm waarin dit gebeurt nog wat vrijblijvend en informeel is. Om ervoor te zorgen dat tijdens evaluatiegesprekken (ongeveer) dezelfde thema's aan de orde komen en ze informatie opleveren waarmee de kwalitatieve prestatie-indicatoren kunnen worden gemeten, is het aan te raden de evaluatiegesprekken te formaliseren, zowel in format als in structuraliteit.
- Ondanks dat de naleving van de 'Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo' (2010) in principe de kwaliteit van praktijkgericht onderzoek aannemelijk maakt, raadt de commissie het Kenniscentrum ten zeerste aan om, gezien de keuze voor interpretatief (en narratief) onderzoek, de (methodologische) kwaliteitsstandaarden verder uit te werken in het licht van de gekozen onderzoeksbenadering.
- Om het profiel en de innovatiekracht van het Kenniscentrum verder te bevorderen, raadt de commissie het Kenniscentrum aan om de samenwerking tussen de eigen lectoraten te versterken. De commissie geeft het Kenniscentrum ter overweging mee om onderling af te spreken dat bij een x aantal toekomstige onderzoeksprojecten erop wordt gestuurd dat minimaal twee onderzoeklijnen vanuit het Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren betrokken zijn.
- Gezien de ambitie om bij voorkeur gepromoveerde kenniskringleden aan te stellen, geeft de commissie het lectoraat Wetenschap en Technologie mee, dit in ogenschouw te houden bij de samenstelling van zijn kenniskring.
- Mocht de hogeschool de gelegenheid hebben om extra capaciteit toe te kennen aan het Kenniscentrum, dan zou de commissie aanraden om het aantal docent-onderzoekers te vergroten. Dit draagt enerzijds bij aan de professionalisering van docenten en aan de verbinding met het onderwijs en leidt anderzijds tot meer beschikbare tijd voor onderzoek. De commissie realiseert zich dat deze aanbeveling wellicht enigszins tegenstrijdig is met de ambitie van het Kenniscentrum om bij voorkeur gepromoveerde onderzoekers aan te stellen als (intern) kenniskringlid. Echter, niet alle docenten hebben zin of gelegenheid om een lang en zwaar promotietraject te volgen. Dit neemt niet weg dat zij wellicht wel geïnteresseerd zijn in het doen van onderzoek cq. het ontwikkelen van hun eigen onderzoeksvaardigheden.

Voor deze groep docenten zou het mooi zijn als het Kenniscentrum nog een iets prominenter rol kan gaan spelen in dit proces.

- De commissie raadt Hogeschool iPabo aan om te streven naar inzet van middelen voor onderzoek (1^e geldstroom) vergelijkbaar met voorgaande jaren om daarmee de continuïteit van het Kenniscentrum te garanderen.
- Mocht het Kenniscentrum in de toekomst zijn bijdrage op het gebied van kennisontwikkeling willen vergroten, dan zou dat wat de commissie betreft kunnen via de ontwikkeling van praktijktheorieën. Door een aantal vergelijkbare cases naast elkaar te zetten en daaruit conclusies te trekken over wanneer een bepaalde interventie of een bepaalde methode werkt, kan een praktijktheorie worden ontdekt. Het is daarbij uiteindelijk van belang het 'waarom' achter de werking van een interventie of methode te kunnen uitleggen. Hiermee zou het Kenniscentrum zijn impact op het gebied van kennisontwikkeling kunnen vergroten.

BIJLAGE 1 Samenstelling commissie

Em. prof. dr. Wim Jochems, voorzitter

Wim Jochems studeerde psychologie en methodologie aan de Universiteit van Utrecht en promoveerde aan de Technische Universiteit Delft. In 1989 werd hij hoogleraar didactiek en onderwijsontwikkeling aan de Technische Universiteit Delft. Van 1993 tot 1998 was hij tevens faculteitsdecaan. Van 1998 tot en met 2006 was hij als hoogleraar-directeur verbonden aan de Open Universiteit. In 2006 werd hij hoogleraar-directeur aan de Technische Universiteit Eindhoven en bouwdecaan van de Eindhoven School of Education. Sinds 2015 is hij zelfstandig adviseur op het gebied van onderwijs en onderwijsonderzoek. Zowel in Delft als in Eindhoven was hij eindverantwoordelijke voor de universitaire lerarenopleidingen. Hij heeft een ruime ervaring met visitaties van met name lerarenopleidingen, zowel in Nederland als in Vlaanderen.

Dr. Paul Hennissen, lid

Paul Hennissen werkte als leerkracht in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs. Het laatste decennium werkt hij als lector Opleiden in de School bij de Nieuwste Pabo te Sittard. Hij focust daarbij op het leren op de werkplek in de school en de kwaliteit van de professionals. In zijn werk als lector ondersteunt hij scholen bij professionalisering en schoolontwikkeling.

Drs. Sylvia Veltmaat, lid

Sylvia Veltmaat studeerde Health Care Management aan de Universiteit Maastricht. Na een aantal jaar als zorgmanager te hebben gewerkt in het Erasmus MC, maakte zij de overstap naar het onderwijs. Sinds 2009 is zij lid van het College van Bestuur van Stichting Fluvius. Sinds 2013 is zij voorzitter van het CvB van Fluvius, die wordt gevormd door ruim 20 scholen voor (speciaal) basisonderwijs in Arnhem en omgeving.

Inge van der Hoorn MSc, secretaris

Inge van der Hoorn is sinds 2011 werkzaam bij Hobéon. Zij is door de NVAO getraind in de rol van secretaris en is met grote regelmaat als secretaris betrokken bij opleidingsaccreditaties en onderzoeksvisitaties.

BIJLAGE 2 Programma visitatie

Programma site visit op 27 maart 2018

beoordeling Kenniscentrum Spelend en Onderzoekend Leren, Hogeschool iPabo

Tijd	Gesprekspartners
08.00 – 08.15	Ontvangst commissie <u>Vanuit Hogeschool:</u> <ul style="list-style-type: none"> - drs. Titia Bredée (voorzitter College van Bestuur Hogeschool iPabo) - dr. Anja Tertoolen (manager Kenniscentrum Hogeschool iPabo)
08.15 – 09.00	Commissie
09.00 – 09.30	Management <u>Vanuit Hogeschool:</u> <ul style="list-style-type: none"> - drs. Titia Bredée (voorzitter College van Bestuur Hogeschool iPabo) - dr. Anja Tertoolen (manager Kenniscentrum Hogeschool iPabo) - dr. Dorina Veldhuis (opleidingsmanager, coördinator Post-hbo) - dr. Ronald Keijzer (lector Rekenen-wiskunde) - dr. Monique Leygraaf (senior onderzoeker Diversiteit en kritisch burgerschap) <u>Commissie</u>
09.30 – 10.15	Lectoren + (senior)onderzoeker <u>Vanuit Hogeschool:</u> <ul style="list-style-type: none"> - dr. Anna Hotze (lector Wetenschap & technologie) - dr. Annerieke Boland (lector Jonge kind & VVE) - dr. Ronald Keijzer (lector Rekenen-wiskunde) - dr. Monique Leygraaf (senior onderzoeker Diversiteit en kritisch burgerschap) <u>Commissie</u>
10.30- 11.15	Docent-onderzoekers / kenniskringleden <u>Vanuit Hogeschool:</u> <ul style="list-style-type: none"> - drs. Edith Louman (docent-onderzoeker, kenniskringlid Wetenschap & technologie) - dr. Inouk Boerma (docent-onderzoeker, kenniskringlid Jonge kind & VVE – tot 1 januari 2018) - dr. Josje van der Linden (docent-onderzoeker, kenniskringlid Rekenen-wiskunde) - Jeroen van Waveren, MA (docent-onderzoeker, promovendus Diversiteit & kritisch burgerschap) <u>Commissie</u>
11.30 – 12.15	Opleidingsmanagers <u>Vanuit Hogeschool:</u> <ul style="list-style-type: none"> - drs. Kees Bakker (opleidingsmanager bacheloropleiding) - dr. Dorina Veldhuis (opleidingsmanager bacheloropleiding, coördinator Post-hbo) - drs. Anne Arbouw (voorzitter commissie curriculumvernieuwing, docent-onderzoeker) <u>Commissie</u>
12.30- 13.00	Studenten <i>Uit diverse opleidingen en jaren, met verschillende ervaringen</i> <ul style="list-style-type: none"> - Beau Scheffer (4^e jaar pabo, uitstroomprofiel Onderzoekend leren) - Judith de Beurs (4^e jaar pabo, uitstroomprofiel Onderzoekend leren) - Marieke Blankendaal (4^e jaar pabo, uitstroomprofiel Spelend leren) - Karin Meijer (4^e jaar pabo, uitstroomprofiel Spelend leren) - Oussama Aksouri (4^e jaar, uitstroomprofiel Diversiteit & kritisch burgerschap) - Chelsey van Veelen (4^e jaar, uitstroomprofiel Diversiteit & kritisch burgerschap) <u>Commissie</u>
13.00- 13.45	Lunchpauze Kort bezoek aan Speleon

Tijd	Gesprekspartners
13.45-14.45	<p>Onderzoeksgesprek aan de hand van 2 voorbeeldprojecten: (1) Taalgericht W&T-onderwijs en (2) ELWIeR</p> <p><u>Vanuit Hogeschool:</u> <i>Bij project betrokken onderzoeker, werkveld, docent, student</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dr. Anna Hotze, lector en betrokken in onderzoekslijn Wetenschap & Technologie Hogeschool iPabo, betrokken in project 1: Taalgericht W&T-onderwijs - Drs. Edith Louman, docent-onderzoeker, kenniskringlid W&T en betrokken in onderzoekslijn W&T Hogeschool iPabo, betrokken in project 1 - Dr. Martine Gijssel, associate lector taaldidactiek Saxion, projectleider en hoofdaanvrager project 1 - Dixie Visser, leerkracht OBS Tweewegen, lid professionele leergemeenschap project 1 - Margreet Mulder, leerkracht OBS Tweewegen, lid professionele leergemeenschap project 1 - Dr. Ronald Keijzer, lector Rekenen-wiskunde en betrokken in onderzoekslijn (project 2: ELWIeR) - Dr. Loek Spitz, docent-onderzoeker HvA/post-doc UvA, lid ELWIeR onderzoeksgroep, project 2 - Dr. ir. Petra Hendrikse, docent-onderzoeker KPZ, lid ELWIeR onderzoeksgroep, project 2
14.45-15.30	<p>Werkveld <i>Bedrijven, maatschappelijke organisaties, overheid betrokken bij onderzoek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Janneke Hesselink (beleidsmedewerker onderwijs en bestuurszaken Bijzonderwijs (Stichting voor basisscholen in Amsterdam Zuidoost) en lid Raad van Advies Kenniscentrum Hogeschool iPabo) - Rien Spies (lid CvB Agora (Stichting primair onderwijs Zaanstreek) en lid Raad van Advies Kenniscentrum Hogeschool iPabo) - Margeeth Timmerman (leerkracht basisschool Paus Joannes, Stichting Agora, post-hbo specialisatie Jonge kind gevolgd, betrokken in onderzoeksproject Rekenen op spel i.s.m. Kenniscentrum Hogeschool iPabo) - Hellen Smith (leerkracht basisschool Achtsprong Amsterdam, Stichting Bijzonderwijs, rekencoördinator, post-hbo specialisatie rekenen gevolgd i.s.m. lectoraat rekenen van het Kenniscentrum Hogeschool iPabo) - Martin Schouten (directeur organisatieontwikkeling Stichting Surplus (Collectief van 25 basisscholen in de kop van NH, onderzoek op het gebied van W&T i.s.m. Kenniscentrum Hogeschool iPabo) <p><u>Commissie</u></p>
15.30-16.00	Intern overleg commissie
16.00-16.30	Pending issues
16.30-17.15	Intern overleg commissie
17.30-18.00	Terugkoppeling, allen uitgenodigd

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl